

Information, sondern solches wäre durch Ingenieure und Wasser-Gebäude-Verständige zu überlegen.)

Dillher báró a csatorna részletes tervét csakugyan elkészíté. Legalább 1728-ban ő maga írja, hogy a Szolnok–Pestet összekötő nagy-csatorna tervét a mérnökök nagy elismeréssel fogadták („von experimentirten Ingenieuren in summo plane gradu approbirt“). Úgy látszik, hogy Dillher báró más tekintetben is igen ügyes ember volt. Így 1728-ban hajók nélkül azonnal összeállítható hidat talált föl, melyen nemcsak a gyalogosok, de a nehéz lovasság is minden nehézség nélkül átvonulhatott. E híd-tervet sok előkelő úrnak bemutatta s a bécsi francia követ Duc de Richelieu kormánya nevében 100,000 frt-ot ígért a tervért.

Ezektől eltekintve, Dillher báró másként is kiváló ember volt. Mint katonai parancsnok közel negyedfél évtizedig élt Magyarországon s ez idő alatt semmi panasz nem merült föl ellene. Mikor a II. Rákóczy Ferencz-féle felkelés után a katonai kihágások és sérelmek ügyében vizsgálatot tartottak, Dillher báró volt az egyetlen, kiről a vármegyék nemcsak hogy rosszat nem tudtak mondani, hanem egyenest megírták, hogy jó a tyaként bánt mindenkor a föld népével. dr. Takács Sándor.

Armenkremlen. Kassa városának legrégebb, évi bevételit és kiadásait feltüntető számadása szerint (1487.) az armenkremleyen jövedelme 25 frt 63 denárra rugott; 1533-ban ugyancsak az armenkremlen után a bevétel 7 frt 70 denár volt. Mit jelent ez a szó, azt a városnak egy 1509-ik évbéli jegyzőkönyvéből megtudjuk. Az illető pont így szól:

„Nota conclusionem hanc. Von wegen der Armen Kremlin. Es ist czw wissen, das am obendt der heiligen Petri wnd Pauli czwelfboten haben dy herren des Rotis eyntrechtlichen beschlossen von wegen der Armen Kremlin: welche alz newlichen von ettlichen hantwergerin angefangen sint, doryn yre hantwerck czw treyben und ausz czween eynes czw machen, das das hynfur nymmer mer gescheen soll, zwuder alz sy gestiftt worden sint vor (= für) arme lewt, dy keyn hantwerck nicht können aber gebrauchen mugen, behalden wurden: Das so indert eyn hantwerger doryn wolde arbeten, das her (= er) geben soll der stadt czw czinsz czw 3 aber 4 fl. eyn jor.“ Az armenkremlen tehát kisebb bolthelyiségeket jelentett, melyeket a város bérbeadott. A reich-crom jelentésére is ezzel világosság derül, mely elnevezés alatt a város közepén fennállt vásárcsarnokban levő bolthelyiségeket értették s ezekben árultak a reichcromerek. A reichcrome után a város 1487-ben 18 frtot vett be.

Kemény Lajos.

A jaszpisz-kő feltalálása Magyarországon. Neuberger Dániel foglalkozására nézve viaszgyertyakészítő- és viaszgyúró volt. (Kais. Wachs-Possierer). Mint ilyen Magyarországra jött és az esztergomi érsek (Lippay), majd meg Nádasdy Ferencz szolgálatába állott. Úgy látszik

1) K. p. I. Hungarica 14,816. fasc.

igen ügyes ember volt, mivel I. Lipót 1661 július 11-én azt írja róla, hogy sok művészethez ért és sok inventiója van. Ez a becsületes viaszgyúró fedezte fel Magyarországon a nemes jaszpisz-követ (die edlen Jaspis Agath). Bár Magyarországon szolgált, titkát nem fődte fel gazdái előtt, hanem Bécsbe ment s I. Lipótnak fődözte föl találmányát. Együttal bemutatta neki az első köveket. Lipót az egész dolgot az udvari kamarára bizta. Eközben Miseron, a híres prágai mester, néhányat az ujonnan felfedezett kövekből kicsiszolt. A csiszolás kitünően sikerült s Miseron mester nagyértékűnek jelenté ki az új követ. Csakhamar hire ment a magyar jaszpisznak s a őurak és az udvar több megrendelést tesznek a föltalálónál. Az élelmes Neuberger erre szövetkezett Doctor Bonano-val s megtartván maga számára az igazgatóságot, kisebb társulatot alakított. Az igazgatóságban az udvari kamara is megerősítette őt, sőt — amint Neuberger maga írja — a magyar urak latin és német czédulákat nyomtattak az ő nevére (!) Neuberger 1661 április 20-án két kiváló szép csiszolt jaszpiszt küldött I. Lipótnak, aki aztán 1661 július 11-én Neubergernek „az ő hű emberének“ havi 30 frt fizetést rendelt.

(Köz. pénz. levélt. Familien-Acten, 17,820. fasc.)

dr. Takáts Sándor.

Hód-bőrök kivitele Magyarországból. A morva Handgraf lovasai 1578-ban, az alamóczi szt.-mihálynap vasáron egy magyar kereskedőtől 139 darab hód-bőrt vettek el (300 frt értékben), mivel harminczad kikerülésével csempészte be. Ugyanitt egyik későbbi vásáron újra 43 forint értékű hód-bőrt foglaltak le mint csempészárút. Ez adatokból egész joggal következtethetjük, hogy a XVI. században még jelentékeny mennyiségű hód-bőrt szállítottak külföldre.

(Köz. pénz. levélt. Hungr. 14,375. fasc.)

Aszaltszilva kivitele Hollandiába. Kamprich császári residens 1673. december 30-án az udvari kamarához irt jelentésében érdekes megjegyzéseket tesz a hollandok szilvakereskedésére s egyuttal kérdést intéz a magyar szilva felől is. A hollandok — írja — a francziá gyümölcsök közül leginkább a provánszi aszaltszilvát vásárolják s nagyobb mennyiségben Indiába viszik („zu Erfrischung der Gottes Gesellen“) hól különféle betegség ellen használják. Én — mondja Kamprich — magyar szilvát mutattam nekik, mely épp oly jó és oly hatású, mint a franczia. Mivel itt a magyar szilvának jó piacza volna, azt kellene tudni, kapható-e nagyobb mennyiségben s vajjon van-e tisztító ereje? („habetue qualitatem laxativam“)!

Kamprich buzgólkodására 1674. tavaszán skatulyákban különféle fajú magyar szilvát vittek Leitmeritzen és Boroszlón át Hollandiába. Megfelelt-e a magyar szilva a várákozásnak nem tudjuk. De ha bevált volna is, a nálunk dúló háborúk s a szomorú politikai viszonyok miatt nagyobb mennyiségben úgy sem lehetett akkor kivinni.

(Köz. pénz. levélt. Hungr. 14,584. és Hoffinanz 13,822. fasc.)

dr. T. S.